

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

3 De pluralitate in substantiis spiritualibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

ARTICVLVS IIII.

Vtrum notitia, que ab Aug. dicitur proles mentis, sint in mente sicut accidens in subiecto.

CIRCA quantum sic proceditur. Videtur, quod notitia que ab Aug. dicitur proles mentis, non sit in mente sicut accidens in subiecto. Nullum enim accidens excedit suum subiectum: sed notitia excedit mentem, quia mens non solum seipsam, sed & alia per notitiam nouit, ergo notitia non est accidens mentis. ¶ 2 Præ. Nullum accidens est æquale suo subiecto: sed notitia est æqualis menti, alias in notitia, mente, & amore non consisteret imago trinitatis, quod Au. ponit, ergo notitia non est accidens mentis. ¶ 3 Præ. Hoc idem videtur ex verbis Aug. qui in 9. lib. de trin. dicit, quod notitia & amor in anima existunt substantialiter, vel ut ita dicam essentialiter, non tamquam accidens in subiecto, ut color, aut figura in corpore.

SED CONTRA. Notitia mentis nihil aliud esse videtur, quam scientia: sed scientia est accidens, cum sit in prima specie qualitatis, ergo & notitia.

RESPON. Dicendum, quod notitia quatuor modis accipi potest. Primo, pro ipsa natura cognoscitana: secundo, pro potentia cognitiua: tertio, pro habitu cognoscitino: quarto, pro ipso cognitionis actu. Sicut etiam hoc nomen sensus quandoque nominat naturam sensitiuam, prout. s. est principium huius nature, quod est sensibile. Quandoque uero nominat ipsam potentiam, quandoque uero actum. Loquendo ergo de notitia primo modo accepta, constat quod non est in substantia mentis, sicut accidens in subiecto, sed substantialiter & essentialiter, sicut dicitur quod rationale est in uiuo & uiuum in ente. Si autem loquamur de notitia tribus aliis modis accepta, sic dupliciter potest considerari, vel secundum quod comparatur ad cognoscentem, & sic inest cognoscenti sicut accidens in subiecto, & sic non excedit subiectum, quia nunquam inuenitur inesse alicui nisi menti. Vel secundum quod comparatur ad cognoscibile, & ex hac parte non habet quod inest, sed quod ad aliud sit. Illud autem quod ad aliquid dicitur, non habet rationem accidentis ex hoc quod est ad aliquid, sed solum ex hoc quod inest, inde est quod sola relatio secundum rationem sui generis cum substantia remanet in diuinis, nec tamen est ibi accidens: & propter hoc notitia secundum considerationem istam non est in anima sicut in subiecto, & secundum hanc comparisonem excedit mentem, in quantum alia a mente per notitiam cognoscuntur. Secundum hanc et considerationem ponitur trinitatis imago, quia et persona diuina distinguuntur secundum quod ad alterum sunt: & secundum hoc etiam est quedam æqualitas notitiæ ad mentem, in quantum se extendit ad omnia, ad quæ potest se extendere mens. Et sic patet responsio ad obiecta.

QVÆSTIO III.

ARTICVLVS V.

Vtrum fuerit fruitio anime Christi in passione.

3. p. q. 46. 2.
7. a. u. q. 26
2. 1. o. q. 9.
op. 3. c. 28.
& opus 60.
de c. p. pas-
sione.

DEINDE queritur de fruitioe anime Christi in passione, & uidetur quod illa fruitio peruenit usque ad essentiam anime: Anima enim Christi perfecte fruebat: sed non esset perfecta fruitio, si ad es-

sentiam anime non perueniret, sed consistere in una potentia, sin superiori ratione, ergo perueniebat usque ad essentiam anime.

¶ 2 Præ. Anima Christi perfectius fruebat quæ anime sanctorum in patria: sed fruitio sanctorum in patria pertingit usque ad essentiam anime, ergo multo fortius in Christo.

SED CONTRA. Nihil fruitur nisi quod cognoscit, quia secundum Aug. fruimur cognitis, in quibus propter se uoluntas delectata conquiescit: sed cognoscere non est essentia anime, sed potentia, ergo fruitio ad essentiam anime non perueniebat.

RESPON. Dicendum, quod fruitio in actu quodam consistit, quo Deus uidetur & amatur, adus autem non est nisi rei subsistentis: unde propter quod neque potentia anime fruitur, neque essentia, sed homo, vel anima per se subsistens: sed tamen potentia anime sunt principia operationum anime, sicut essentia anime est principium essentiarum: & secundum hoc oportet dicere quod superior ratio, cuius obiectum est res eterna qua fruetum est, est principium fruitiois, quo anima fruitur: ad alias autem uires, vel ad anime essentiam fruitio pertinere non potest, nisi per quandam redundatam, prout. s. ex illa fruitioe superioris rationis aliquis effectus in essentia anime, uel in potentia inferioribus relinquatur, & sic aliquo modo perueniat fruitio ad essentiam anime Christi in passione, & aliquo modo non. Si enim consideretur essentia anime in passione Christi, prout est actus corporis, sic fruitio ad eam non perueniebat, alias corpus eius gloriosum factum fuisset. Similiter nec ad essentiam, secundum quod est radix inferiorum uirium, quæ sic fruitiois gaudium dolorem passionis, qui erat in uiribus inferioribus, totaliter euacualet: perueniebat autem ad essentiam anime secundum quod erat radix superioris rationis. Et quia essentia anime est simplex, & est tota in qualibet potentia, ideo dicitur quod tota anima fruebat in Christo, in quantum scilicet est radix superioris rationis, & tota pertinetur, in quantum scilicet est actus corporis, & radix inferiorum uirium.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod non impeditur perfectio rei, nisi per hoc quod tollitur aliquid de essentialibus rei, gloria autem corporis & inferiorum uirium pertinet ad gaudium accidentale beatitudinis, & ideo quamuis in Christo fruitio non peruenit ad essentiam anime, secundum quod est actus corporis, & secundum quod est radix inferiorum uirium, non sequitur quod fruitio fuerit imperfecta in Christo, sive beatitudo.

AD SECUNDUM dicendum, quod anima Christi perfectius fruebat, quam anime sanctorum in patria, loquendo intentione, non autem loquendo extentione, quia in patria gaudium fruitiois ad inferiores uires, & etiam ad corpus gloriosum pertinet, quod si in Christo fuisset, uiator non fuisset.

QVÆSTIO IIII.

DEINDE queritur de pluralitate in substantiis spiritualibus inuenta.

¶ Et queruntur duo.

¶ Primo, Vtrum immensitas diuina excludat pluralitatem personarum.

¶ Secundo, Vtrum angelica simplicitas patiatur compositionem ex subiecto & accidente.

ARTICVLVS VI.

Verum immensitas diuina excludat pluralitatem.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod immensitas diuina excludat pluralitatem personarum. Omne enim immensum, cum sit indeterminatum, stat in vno: sed quicquid est in diuinis, est immensum, cum ergo persona sit in diuinis, stabit in uno, ita quod non erunt ibi plures personae.

Si dicatur, quod personae hoc modo in vno stant, quod omnes sunt una essentia. Contra. Sicut essentia est immensa, ita & persona: sed immensitas essentiae facit quod sit una essentia tantum, ergo immensitas personae facit quod sit una persona tantum.

Si dicatur quod persona non est immensa nisi immensitate essentiae. Contra. Persona secundum intellectum addit aliquid supra essentiam: sed quicquid intelligitur in diuinis, intelligitur ut immensum, ergo praeter immensitatem essentiae est in Deo immensitas personae, quae facit in diuinis unam tantum personam.

SED CONTRA est, quod dicitur 2. Io. 4. Tres sunt qui testimonium dant in caelo.

RESPON. Dicendum, quod immensitas non excludit pluralitatem, nisi secundum quod tollit determinationem quae est pluralitatis principium primum. Sicut autem dictum est prius, duplex est determinatio, scilicet limitationis, & distinctionis. In diuinis autem nullo modo cadit determinatio limitationis, cadit autem ibi determinatio distinctionis dupliciter. Vno modo, secundum quod distinguitur per essentiam ab omnibus creatis, ut non limitatum a limitato. Alio modo, secundum quod persona distinguitur a persona per relationem originis, quae quidem distinctio non est propter aliquam limitationem, sed ratione oppositionis, quae est in relatione: unde hanc distinctionem immensitas diuina non excludit, & per consequens nec pluralitatem personarum.

Et per hoc patet responsio ad primum.

AD SECVNDVM dicendum, quod quamuis personae sit immensa, tamen immensitas est essentialis, non personale, sicut persona est bona bonitate essentiali: unde non oportet quod immensitas faciat indistinctionem in personis, sed solum in esse naturae.

AD TERTIVM Dicendum, quod persona non dicitur aliquid secundum intellectum addere supra essentiam, quia intellectus debeat intelligere aliquid additum essentiae, esset enim intellectus falsus: sed quia intelligendo personam, intelligo essentialitatem de necessitate, sed non econnectionem, unde obiectio non procedit.

ARTICVLVS VII.

Verum in angelis sit compositio accidentis & subiecti.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur, quod in angelis non sit compositio accidentis, & subiecti, quia esse accidentale causatur ab esse substantiali, ergo & compositio accidentalis a compositioe substantiali: sed in angelis non est compositio substantialis, quia sunt substantiae simplices, ut Dion. dicit, ergo nec compositio accidentalis.

SED CONTRA est, quod Aug. substantias spirituales ponit deficere a simplicitate diuina per hoc,

A quod est in eis compositio accidentis, & subiecti.

RESPON. Dicendum, quod ex hoc aliquid est susceptuum formae substantialis, vel accidentalis, quod aliquid habet possibilitatis, quia de ratione potentiae est, ut actus subsistatur, qui forma dicitur. De angelis autem diuersi diuersa sentiunt. Quidam enim dicunt quod sunt ex materia & forma compositi. Alii dicunt quod sunt compositi ex esse, & quod est, ut Boet. dicit, & vtroque modo oportet ponere potentialitatem in angelo. De primo enim modo patet: similiter patere potest de secundo, quia omne quod non est suum esse, oportet quod habeat esse receptum ab alio, quod est sibi causa efficiendi. Et ita in se consideratum est in potentia respectu illius esse quod recipit ab alio, & hoc modo ad minus potentialitatem ponere oportet in angelo, qui angelus non est suum esse, hoc enim solum Dei est: & ita relinquatur quod angelus possit esse subiectum accidentalis formae.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod substantialis simplicitas in angelis excludit compositionem materiae & formae, non autem compositionem ex esse, & quod est, quam compositionem ad minus accidentalis compositio in angelis praesupponit. Et iterum non oportet, quod si esse accidentale causatur a substantiali, quod compositio accidentalis a compositioe substantiali causatur, quia substantia aliquo modo simplex potest esse subiectum accidentis, et dictum est.

AD SECVNDVM dicendum, quod Boet. loquitur de illa forma simplici, quae est actus purus, cui nihil potentialitatis admiscetur, & talis est solus Deus.

QV AESTIO IIII.

DEINDE quaeritur de sacramento altaris.

¶ Et circa hoc quaeruntur tria.
¶ Primo, Vtrum corpus Christi secundum totam suam quantitatem contineatur sub speciebus panis.
¶ Secundo, Vtrum in eodem instanti sit panis, & corpus Christi.
¶ Tertio, Vtrum Deus possit facere quod albedo, & aliae qualitates sint sine quantitate, sicut facit quod quantitas in sacramento altaris sit sine subiecto.

ARTICVLVS VIII.

Verum possit totum corpus Christi sub speciebus panis contineri.

CIRCA primum sic proceditur. Videtur, quod non possit totum corpus Christi sub illis speciebus panis contineri. Non enim potest etiam per miraculum fieri, ut duo contradictoria sint simul vera, ut Aug. dicit contra Faustum: hoc autem sequeretur si totum corpus Christi sub esset illis speciebus, si enim est sub illis speciebus totum, non est maius illis speciebus, cum non excedat eas, & tamen secundum rei veritatem est maius, sicut bicubitum, vel amplius, & sic erit eodem maius, & non maius, ergo non potest, etiam per miraculum, fieri, quod sub illis speciebus contineatur totum.

SED CONTRA. Vbi cumque est pars alicuius corporis, est totum corpus, nisi corpus sit diuisum: sed corpus Christi non est diuisum, cum sit impassibile, ergo cum aliquid corporis Christi sit sub illis speciebus, ut dicitur Matt. 27. Hoc est corpus meum, oportet quod sub illis speciebus totum corpus Christi contineatur.

RESPON. Dicendum, quod sub illis speciebus ab aliquo dubio contineatur totum corpus Christi, & totum

p. 171.

p. 9. 76. 25, 1. 0. 8. 9. 79, art. ad 30.

12